

Artikkel til Aftenposten 27.2.93

EUROPA MÅ TREKKE SAMMEN

Av Statsminister Gro Harlem Brundtland

Til uken møtes Nordisk Råd til sesjon i Oslo. En sak overskygger alle andre: Kampen mot arbeidsledigheten.

Arbeidsledigheten er vårt største samfunnsproblem. Over 20 millioner mennesker går uten arbeid i Vest-Europa. Også Norden er rammet. Ledigheten er høy i Danmark, den har økt i Norge, den har økt enda sterkere i Sverige og den har nærmest eksplodert i Finland. Mest bekymringsfullt er det at nærmere en halv million unge mennesker ikke får vanlig arbeid i Norden. Det er dessverre ikke lenger slik at Norden utmerker seg med lavere gjennomsnittlig ledighet enn resten av Europa.

Nasjonale tiltak ikke nok

Sysselsetting er og blir et nasjonalt ansvar. Samtidig ser vi klarere hvor sterkt vi blir påvirket av den økonomiske utviklingen i andre land. Våre arbeidsplasser rammes av lavkonjunkturen i Europa. Selv om rentenivået nå er på vei ned, så har våre bedrifter måttet leve med dyre lån fordi rentenivået i Europa har ligget så høyt.

Ser vi rundt oss, ser vi at kampen mot ledigheten i dag en hovedoppgave for alle regjeringer. Men vi ser like klart at nasjonale tiltak alene ikke er nok for å snu utviklingen. Når vi setter felles mål, må vi også samordne bruken av virkemidler. Vi må samordne ressursbruken slik at landens innsats trekker i samme retning. Hvordan kan vi få til det?

Vi må plassere sysselsetting øverst på den politiske dagsorden i samarbeidet mellom landene. Dette er nå i ferd med å skje. EF-landene har satt i gang arbeidet med en felles tiltakspakke for vekst og sysselsetting. Fra norsk side har vi fått god respons på vårt initiativ til felles EFTA-EF møte om de samme spørsmålene. Møtet finner sted 19. april og sikter mot å samordne tiltak i hele EØS-området.

Vi må ha ambisjoner og visjoner for innsatsen. Under sesjonen i neste uke vil det bli fremmet forslag til nordiske tiltak mot ledigheten. I rapporten "Sett Europa i arbeid" har nordiske sosialdemokrater fremmet forslag om å rette inn alle krefter mot å halvere ledigheten i løpet av fem år. I dag bruker de europeiske landene samlet 800 milliarder kroner til passiv kontantstøtte. Vi må få til en kraftig omlegging av offentlige utgifter fra passive til aktive tiltak. Vi må gå fra overføringer til investeringer og skape et mer investeringsvenlig klima i Europa.

Vi må få felles spilleregler som kan sikre en mer stabil økonomisk utvikling. Store budsjettunderskudd og stor statsgjeld er en trussel mot sysselsettingen og landenes

handlefrihet. Sunne statsfinanser var en nøkkel for vekstperioden etter krigen. Det blir enda viktigere fremover når vårt velferdssamfunn skal møte nye store omsorgsoppgaver fra en ny eldrebølge.

I Maastricht-traktaten har EF-landene satt mål om å begrense budsjettunderskuddene og statsgjelden. Sett med norske øyne er dette positivt. Små land taper mest på ustabilitet. Alle taper dersom det er fritt frem for å velte problemene over på hverandre gjennom devaluering og store underskudd som driver rentene i været. Sterkere samarbeid om økonomi og valtuapolitikk er helt avgjørende om vi skal legge forholdene til rette for ny vekst som tar hensyn til miljøet og skaper arbeid til alle.

Ingen enkle løsninger

Kampen mot arbeidsledigheten har flere mål. Det er nære bånd mellom arbeidsledigheten, særlig blant de unge, og den utrygghet og mangel på fremtidsstro mange føler. Slike forhold kan gi grobunn for krefter som truer demokratiet. Det blir lettere for dem som ser etter syndebukker og argumenterer med de enkle årsakene og de enkle svarene.

Derfor må vi være på vakt når vi ser fremtidsfrykt gli over i fremmedfrykt. 50 år etter annen verdenskrig ser vi at krefter vi trodde oss ferdige med igjen vinner fotfeste, ikke bare i gatene, men også ved valgene. I Aftenposten 22.2 skriver Bernt Hagtvedt tankevekkende om hvor utsatt demokratiet kan være: "Nasjonalismen gir nettopp det demokratiet ikke kan gi: betongsikre svar, klar handlingsretning, klippefast identitet, et fiendebilde som ofte vil kunne sette normale moralske reaksjoner ut av spill, som i Jugoslavia."

Å stå i mot utviklingen er en styrkeprøve for demokratiet, og den utfordringen går også til oss i de nordiske land. Hvordan kan vi greie å støtte utvikling av demokratiet og rettstaten i andre land hvis det kan reises spørsmål om hvordan vi selv håndterer minoriteter og folk med ulik nasjonal, etnisk eller religiøs bakgrunn?

Dette handler om holdninger og samfunnsmoral. Unge mennesker må stå i første rekke i kampen for de rette holdningene. Dette handler ikke om venstre eller høyre side i politikken, men om å mobilisere for verdier vi alle kan dele. I januar inviterte jeg de norske partipolitiske ungdomsorganisasjonene til en felles kampanje mot rasistiske fordommer. Organisasjonene tok utfordringen. De har samlet seg om en felles plattform som er banebrytende i sitt slag. Sammen planlegger de en bred kampanje som skal engasjere ungdom til deltakelse for å bekjempe rasistiske fordommer.

Regjeringen vil gi økonomisk støtte til kampanjen. Drivkraften i gjennomføringen vil være ungdomsorganisasjonene. Vi må håpe at liknende tiltak kan trekkes i gang i andre europeiske land. Norge har fremet forslag om en handlingsplan i Europarådets

regi.

Nordisk utfordring

Når Nordisk Råd trer sammen på mandag er det nærliggende å si at dette også bør være en utfordring som skapt for felles nordisk innsats. Utfordringen går til de nordiske ungdomsorganisasjonene: Om de stiller opp på en nordisk ungdomskampanje, bør vi svare med å finne en passende nordisk ramme for økonomisk støtte.

Norden og Europa er inne i en usikker tid. Europeisk samarbeid trenger en dagsorden med nye ambisjoner. Miljø, arbeid og felles løft for den tredje verden sto ikke på dagsorden da EF ble dannet på 50-tallet. Nå må vi gi Europa en dagsorden som svarer til folks behov og som folk oppfatter som viktig for deres egen hverdag og barnas framtid. Her har Norden en viktig oppgave. Sesjonen i Nordisk Råd er et forum for våre ambisjoner for våre land, for Norden og for Europa.